

ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม FACT-BL ฉบับภาษาไทย ในการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งกระเพาะปัสสาวะ

นัทธมน วุฒานนท์, ขนิษฐา รัตนกัลยา

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200

Reliability of FACT-BL Questionnaire of Thai Version in Quality of Life Evaluation of Bladder Cancer Patients

Nattamon Vuttanon, Kanittha Ratanakanlaya

Faculty of Nursing, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand, 50200

หลักการและวัตถุประสงค์: FACT-BL เป็นเครื่องมือประเมินคุณภาพชีวิตผู้ป่วยมะเร็งกระเพาะปัสสาวะที่ใช้แพร่หลายในหลายประเทศ แต่สำหรับประเทศไทยยังไม่มีกรนำมาใช้ การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม FACT-BL ฉบับภาษาไทย ในการประเมินคุณภาพชีวิตผู้ป่วยมะเร็งกระเพาะปัสสาวะชาวไทย

วิธีการศึกษา: เป็นการศึกษาแบบพรรณนา หลังจากแปลแบบสอบถามเป็นภาษาไทยตามขั้นตอนที่กำหนด แล้วได้ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 ในผู้ป่วยมะเร็งกระเพาะปัสสาวะที่เคยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งระหว่าง พ.ศ. 2545-2550 และยินดีตอบแบบสอบถาม จำนวน 45 คน วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือด้วยค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายในและค่าความสัมพันธ์ของคะแนนข้อคำถามรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามโดยการทดสอบด้วยสถิติที (t-test)

ผลการศึกษา: ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ในระดับน่าเชื่อถือ คือเท่ากับ 0.88 และรายด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสังคม/ครอบครัว ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านการปฏิบัติกิจกรรม และด้านเฉพาะโรคมะเร็งกระเพาะปัสสาวะเป็น 0.84, 0.76, 0.87, 0.92 และ 0.59 ตามลำดับ ทั้งนี้พบว่า ส่วนใหญ่ของข้อคำถามรายข้อมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคะแนนรวมแต่ละด้าน และมีค่าอำนาจจำแนก ($p < 0.05$)

สรุป: แบบสอบถาม FACT-BL ฉบับภาษาไทยที่ใช้ในการศึกษานี้ พบว่ามีความน่าเชื่อถือ สามารถนำมาใช้ในการ

Background and objective: The Functional Assessment of Cancer Therapy for patients with Bladder cancer (FACT-BL) is a well known quality of life assessment tool for bladder cancer patients in many countries but it has not been used in Thailand. The objective of this study was to test the FACT-BL questionnaire, Thai version, for reliability, in Thai bladder cancer patients.

Methods: After the questionnaire translation following the instruction, this descriptive study was conducted between November 2008 and March 2009 in 45 bladder cancer patients who were treated at a university hospital between 1992-2007 and preferred to answer the questionnaire. Reliability of the questionnaire was analyzed by using the internal consistency coefficient and item-total correlation, as well as discrimination by using the t-test.

Results: The internal consistency coefficient of this translated FACT-BL questionnaire was 0.88 whereas the subscale of physical well-being (PWB), social/family well-being (SWB), emotion well-being (EWB), functional well-being (FWB), and bladder cancer specific (BCS) were. 0.84, 0.76, 0.87, 0.92, and 0.59 respectively. Most of individual items were correlated with the corresponding group and had the power of discrimination also ($p < 0.05$).

Conclusion: FACT-BL questionnaire of Thai version has reliability, can be used for evaluating quality of life in Thai bladder cancer patients.

Keywords: Reliability, FACT-BL questionnaire, quality of life, bladder cancer patients

ประเมินคุณภาพชีวิตผู้ป่วยไทยที่เป็นโรคมะเร็งกระเพาะปัสสาวะได้

คำสำคัญ: ความน่าเชื่อถือ, แบบสอบถาม FACT-BL, คุณภาพชีวิต, ผู้ป่วยมะเร็งกระเพาะปัสสาวะ

ศรีนครินทร์เวชสาร 2553; 25(3): 179-84 • Srinagarind Med J 2010; 25(3): 179-84

บทนำ

แบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้ป่วยที่ใช้ในการศึกษานี้ (The Functional Assessment of Cancer Therapy-Bladder ; FACT-BL) เป็นแบบประเมินที่ใช้กันแพร่หลายในหลายประเทศ โดยพัฒนาจากแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัดรักษามะเร็งทั่วไป (The Functional Assessment of Cancer Therapy-General; FACT-G)^{1, 2} ซึ่งเป็นที่นิยมใช้วัดคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคมะเร็ง เนื่องจากเป็นเครื่องมือวัดที่มีกระบวนการสร้างและพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีค่าความตรงตามทฤษฎีสูง และสามารถใช้ได้กับผู้ป่วยมะเร็งทุกระยะของโรค³ โดย FACT-BL จะมีข้อคำถามเฉพาะโรคเพิ่มขึ้นจากข้อคำถามทั่วไปของ FACT-G

สำหรับในประเทศไทยซึ่งพบว่าคนไทยเป็นมะเร็งกระเพาะปัสสาวะเป็นอันดับต้นๆ^{4, 5} และการรักษามีหลายวิธีขึ้นกับระยะลุกลามของโรค อาทิเช่น การผ่าตัด การใช้เคมีบำบัด รังสีรักษา หรือใช้สารชีวภาพ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยทั้งสิ้น แต่จากการทบทวนวรรณกรรมในประเทศของคณะผู้วิจัยกลับพบว่ายังไม่มีการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคมะเร็งกระเพาะปัสสาวะหลังได้รับการบำบัดรักษา อาจเนื่องจากไม่มีแบบประเมินที่มีความเฉพาะเจาะจงกับโรคและน่าเชื่อถือ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจทำการแปลแบบประเมิน FACT-BL เป็นภาษาไทย พร้อมทั้งวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามฉบับภาษาไทยเพื่อจะได้เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตที่น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ในการประเมินผู้ป่วยไทยที่เป็นโรคมะเร็งกระเพาะปัสสาวะได้ต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นแบบพรรณนา เก็บข้อมูลภาคตัดขวาง (cross-sectional descriptive design) ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยมะเร็งกระเพาะปัสสาวะที่มารับการตรวจรักษาในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2545- 2550 จำนวนทั้งหมด 45 ราย โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การแปลแบบสอบถาม FACT-BL จากต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย หลังจากที่คณะผู้วิจัยได้รับอนุญาตจากโครงการแปลภาษาของสถาบันวิจัยการประเมินผู้ป่วย

ที่ได้รับการบำบัดรักษาโรคเรื้อรัง (Functional Assessment of Chronic Illness Therapy; FACIT) ศูนย์สุขภาพอิวแวนส์ตัน นอร์ทเวสต์เทิร์น รัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด ดังนี้ **ขั้นตอน 1** แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยผู้แปลเป็นอาจารย์พยาบาลที่ผ่านการศึกษามาจากต่างประเทศ จำนวน 2 ท่าน ในขั้นตอนนี้จะได้เอกสารฉบับแปลเป็นภาษาไทย จำนวน 2 ฉบับ **ขั้นตอน 2** ปรับข้อความฉบับแปลเป็นภาษาไทยให้สมบูรณ์โดยอาจารย์พยาบาลอีก 1 ท่านซึ่งไม่เคยเห็นต้นฉบับภาษาอังกฤษมาก่อนทำหน้าที่พิจารณาข้อความจากเอกสารฉบับแปลเป็นภาษาไทยทั้ง 2 ฉบับ และเลือกคำหรือข้อความที่คิดว่าเหมาะสม สื่อความหมายได้ถูกต้องและเข้าใจง่าย ในขั้นตอนนี้จะได้เอกสารฉบับปรับปรุง เป็นเอกสารฉบับที่ **ขั้นตอน 3** แปลกลับจากเอกสารฉบับปรับปรุงเป็นภาษาอังกฤษ โดยนักวิจัยด้านสุขภาพชาวต่างชาติที่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยเป็นอย่างดี จำนวน 1 ท่าน จะได้เอกสารฉบับที่ 4 ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ส่งเอกสารฉบับที่ 4 นี้กลับไปให้สถาบันต้นเรื่องให้เปรียบเทียบความหมายกับต้นฉบับ เมื่อได้พิจารณาและอนุมัติให้ดำเนินการต่อแล้วคณะผู้วิจัยจึงดำเนินการต่อไป **ขั้นตอน 4** ทบทวนแบบประเมินอย่างอิสระ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ภาษา ประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญการดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็งและโรคติดเชื้อ จำนวน 2 ท่าน อาจารย์ด้านภาษาศาสตร์ 1 ท่าน โดยทั้ง 3 ท่านพิจารณาเอกสารที่ได้จากการดำเนินการทั้ง 4 ฉบับอย่างอิสระและบันทึกรายละเอียดข้อคิดเห็นของตนลงในแบบฟอร์มที่ส่งมาจากสถาบันต้นเรื่อง **ขั้นตอน 5** ทบทวนครั้งสุดท้ายโดยคณะผู้วิจัยส่งเอกสารที่ได้จากขั้นตอน 4 ให้กับสถาบันต้นเรื่องซึ่งจะมีผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ภาษาที่ไม่เคยเห็นต้นฉบับภาษาอังกฤษมาก่อน ช่วยพิจารณาและเลือกข้อความแปลที่ดีที่สุดมาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม **ขั้นตอน 6** สถาบันต้นเรื่องให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ภาษาตรวจสอบตัวสะกด การใช้ไวยากรณ์ของแบบสอบถามจากขั้นตอนที่ 5 และแก้ไขให้ถูกต้อง ได้เป็นแบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคมะเร็งกระเพาะปัสสาวะ (FACT-BL) ฉบับภาษาไทย ส่งกลับมาให้คณะผู้วิจัย **ขั้นตอน 7** คณะผู้วิจัยนำไปทดสอบนำร่องกับผู้ป่วย จำนวน 10 ราย และหลังการตอบแบบสอบถาม FACT-BL ฉบับภาษาไทย คณะผู้วิจัยได้ขอให้ผู้ป่วยตอบแบบสอบถาม